СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 74. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 31. березня 1931. VOL. XXXIX. No. 74. Jersey City, N. J., Tuesday, March 31, 1931. THREE CENTS.

ДІТИ ЖЕРТВОЮ СНІГОВИЦІ

ПУЕБЛО (Колорадо). — В місцевім шпиталі борються зі смертю 15 дітей, виратуваних з засипаного снігом босу, який віз дітей до школи.

Діти перебули в босі 36 годин. Коли зачав падати густий сніг і шаліла метелиця, діти зачали плакати і кричати і серед того замішання вибили дві шиби. Це ще тільки погіршило ситуацію. Останніми коців закрито вікна. Старші діти накривали молодших своїм одягом. Але пятеро дітей не видержали студени і таки померли в босі. Візника знайшли неживого в спіднім біллю, бо решту одіння скинув з себе й дав дітям.

Привезені до шпиталю діти терплять страшні болі від відмороження. Щойно тепер зачинають їм розходитися спаралізовані пальці й інші части тіла. Деякі не можуть цілком заснути, а інші, заснувші, зриваються і кричать.

Люди понаносили до шпиталю забавок, бо всі співчувають з нещасними малими жертвами. Чи вдасться всіх удержати при житті, ще не знати. Мабуть треба буде деяким ампутувати ноги.

ПРЕЗИДЕНТ ВЕРНУВСЯ.

ВАШИНГТОН. — Нові клопоти ожидають президента по повороті з подорожі до Порто Ріка й Верджін Айленд. Але президент почувається дуже добре на силах, то може й краще возьметься до розвязки таких питань, як буджетовий дефіцит, нові податки, ратування фармерів, нова сесія конґресу, цлова юнія між Австрією і Німеччиною, а вкінці й далі зростаюче безробіття.

ПРОТИ ШВЕДСЬКОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛІ АЛЬКОГОЛЕМ.

ВАШИНГТОН. — Полковник Генри Ендерсон з Вірджінії, член комісії Викершема, пропонує завести в Америці правительственну контролю обороту алькоголем на взір Швеції.

Методиська Рада Тверезости заявилася проти шведської системи. Вона каже, що така правительственна опіка є проти американської демократії, а клясифікація, хто й яку скількість може купувати алькоголю, є невідповідна й дуже гнучка.

Рада каже далі, що шведська система є принукою до пиття і для тих, котрі не пють, а котрі теж дістають дозвіл на пиття, що є вже покусою. Досить, кажуть методисти, шведська система є добра для малої Швеції, яка не є більшою як один стейт Огайо, але не є добра для такого великого краю як Злучені Держави.

ШАНСИ РУЗВЕЛТА РОСТУТЬ.

НЮ ЙОРК. — Переведено пробне голосовання між делеґатами демократичної конвенції з 1928 р. щодо того, хто буде демократичним кандидатом на президента при слідуючій президіяльній кампанії.

Запитано 2,000 делеґатів. Позитивні відповіди одержано від 844 делеґатів. З того припало 478 голосів на кандидатуру Рузвелта, а 125 голосів на кандидатуру Ал Смита.

Інші голоси розбилися на ріжних кандидатів. Многі, котрі голосували на Рузвелта, заявили, що вони є далі прихильниками Смита, але є тої думки, що коли він буде кандидувати, то знову вирине релігійне питання, а це розібє голоси.

ЗАЧИНАЮТЬ ЧИСТКУ В ДВОХ БЮРАХ.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер не хоче дати нагоди леґіслятурній комісії до великого попису при досліджуванню надужить з боку міської адміністрації. Кажуть, що він є рішений перевести негайно основну чистку в бюрі торговців і в апеляційній раді. Особливу увагу зверне він на інспекторів, котрі контролювали кошерне мясо. Кажуть, що там діялися найбільші надужиття.

БАНКИРІ ПЕРЕД СУДОМ.

НЮ ЙОРК. — Перед судом станули: Бернард К. Маркус, президент „Бенк оф Юнайтед Стейтс", Сол Сінґер, заступник президента і його син Герберт, директор банку, та другий заступник президента, Генрі В. Полак. Всі вони відповідатимуть за надужиття, які довели до банкроцтва банку.

ПОТЕРПІВШИМ ВІД ПОСУХИ СТАЄ ЛЕКШЕ.

ВИКСБУРҐ (Мізурі). — Червоний Хрест заповідає, що за кілька тижнів наступить „нова ера" в тих околицях, де люди потерпіли від посухи. Подають, що населенню дано вже поміч як і кредити на засіви. Роздано 530,000 пачок городовини до засіву.

НЕ МОЖНА ГЛЯДІТИ СВІТОВИ В ОЧІ.

НЮ ЙОРК. — Відомий проповідник, Гери Емерсон Фосдик, виголосив минулої неділі проповідь, у котрій говорив про хабарництво, яке розпаношилося в Ню Йорку. Він сказав, що в нюйорській адміністрації маємо на службі таких нечесних людей, що задля них прямо самим Нюйорчанам соромно глядіти собі в очі, а не то світови.

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕСИ.

ПРИНСТОН. В квітні відбудеться триднева конференція преси, на якій говоритимуть найвизначніші представники американської й світової преси.

САСКАЧЕВАНСЬКІ ФАРМЕРИ ПОЧАЛИ СІЯННЯ.

З місцевости Веб, Саск., доносять, що деякі тамошні фармери почали сіяти пшеницю. Вправді ніхто них не памятає, щоби в тих околицях сіяння почалося в лютім, однак погода така відповідна, що якраз надається під сівбу.

УРЯДИ ПИЛЬНО СЛІДКУЮТЬ ЗА БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ ПРОПАҐАНДОЮ.

На запит одного з канадійських послів, чому уряд не пічне акції проти поширеної комуністичної пропаґанди, албертійський премієр Бравнлі відповів, що домініяльні та провінціяльні урядові чинники пильно слідкують за тією пропаґандою.

„Наскільки мені відомо", — говорив премієр, — „обовязок слідкувати за так зв. „червоною пропаґандою" лежить на Королівській Канадійській Кінній Поліції, котра, як я переконався, має як найдокладніщі інформації про розвиток того руху. Протягом цього року мав я в тій справі довірочні наради з премієром Канади і переписувався з ним, тому я маю повне переконання, що справа червоної пропаґанди є в руках міністерства справедливости. Також провінціяльний уряд мав наради в тій справі й одержав ріжні звідомлення про те. Та рівночасно слід завважити, що дуже поспішна та зле обдумана акція може принести більше злі, як добрі наслідки. Я переконаний, що міністерство справедливости й департамент ґенерального правника вирішать як слід цю справу відповідно до одержаних інформацій".

НЕОБЕРЕЖНІСТЬ.

В Кругелю Великім, пов. Перемишль, 16-літний Василь Кірчинський, маніпулюючи револьвером свого батька, не хотячи вистрілив і смертельно ранив свого брата Михайла. Михайло бореться в лічниці зі смертю.

СОКИРА З КАМЯНОЇ ДОБИ.

Підчас розкопування землі під Ґлоговом, на німецькім Шлеську, робітники знайшли сокиру з каменя, а археольоґи осудили, що вона походить з камяної доби і лежала там кілька тисяч літ.

ОРИҐІНАЛЬНЕ САМОГУБСТВО.

69-літний Кароль Бендіх, селянин у Кавках біля Бидґоща, посварився зі своїм зятем і постановив застрілитися. Купив собі в тій цілі трумну, біля трумни поставив горіючі свічки, у святочному вбранні положився до трумни і револьверовим вистрілом у голову відобрав собі життя.

ҐЕН. БЛІХЕР НАЗНАЧЕНИЙ ВОЖДОМ НА УКРАЇНІ.

З Харкова повідомляють, що по наказу з Москви усунено дотеперішнього начального вождя радянських військ, Якіра. На його місце назначено ґен. Бліхера, славнозвісного „героя" конфлікту зі Сталіном і „переможця" з минулорічної війни з Китайцями.

ПОТОНУВ ПОЛЬСЬКИЙ ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ.

З приводу великої бурі на Балтійському морі потонув воєнний польський корабель „Мева". Жерт у людях не було.

ПОЛЬЩА ЗАНЕПОКОЄНА.

Німецько-австрійська митна умова викликала в Польщі велике занепокоєнеіня. Тепер Польща старається утворити бльок хліборобських держав, який був би направлений проти Австро-Німеччини.

ЦІКАВИЙ ПРОЦЕС У ПЕРЕМИШЛІ.

Марія Козмоляк із Карчунки, пов. Яворів, хоч уже мала 43 роки, не виходила заміж і жила у вільнім звязку зі старшим селянином Іваном Байдалою. Все було гаразд, але згодом Марія полюбила 22-літнього тихого хлопчину Ілька Хонія і хотіла за всяку ціну позбутися старого Байдали. Байдала погрожував, навіть, здається, бив Марію і тому Марія Козмоляк намовила Ілька Хонія вбити свого суперника. Молодий хлопчина не міг опертись намовам підстаркуватої любки, тим більше, що вона обіцяла записати йому свій маєток. Ілько застрілив Байдалу й закопав його трупа під стайнею. Марія говорила людям, що Байдала виїхав до Австрії на роботу, але це було для декого підозріле і ця справа опинилась перед судом. Ілько признався до вини, а потім призналась і Марія Козмоляк. На днях перед перемиським судом відбудеться розправа проти убивників.

З ДУХОВНОЇ СЕМИНАРІЇ В УЖГОРОДІ.

Минулого шкільного року в ужгородській духовній семинарії студіювало 4 теольоґів греко-католиків, горожан Злучених Держав Америки. Цього року в Ужгороді студіює теольоґію вже 10 греко-католиків з Америки, які по скінченні студій вернуть за океан виконувати там свої обовязки священиків. Усі вони студіюють на кошт греко-католицьких закарпатських організацій в Америці, що стоять під проводом епископа Такача.

МІСЯЦЬ ВЯЗНИЦІ ЗА СТАТТЮ ПРОТИ БЕРЕСТЯ.

Окружний суд у Катовицях засудив редактора „Польонії", Станислава Скрипчака, на місяць вязниці за статтю „Моральне здичіння", в якій цей редактор остро критикував поведінку вязничної управи в Бересті супроти увязнених послів. Прокуратор у промові доказував, що ніяких зловживань у Бересті не було і що всі закиди з цього приводу є видумані ворогами теперішньої влади.

ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ В ПОЛЬЩІ.

Польський буджетовий прелімінар на 1931/32 р. передбачає 4-міліоновий видаток на переведення конскрипції в Польщі. Головний Статистичний Уряд у Польщі розглядає тепер справу наладження конскрипційного апарату. У великих містах перепис переведуть комунальні статистичні бюра. Перепис населення відбудеться в грудні 1931 року.

СМЕРТЬ СОЦІЯЛІСТА МІЛІОНЕРА.

В Парижі помер бувший соціялістичний посол Тусен, який крім політики займався торговлею і доробився міліонового маєтку. Був славний зі своєї скупости і великого грошолюбства, хоч був соціялістом.

ПОЛЬСЬКІ БАНДИТИ ЗА КОРДОНОМ.

В Парижі арештовано Варшавяків Жиґмонта Кавфмана і його спільничку Кірцлеву, які в 1929 р. в лондонського ювиліра вкрали нашийник, вартости 50,000 золотих, а в Парижі в одного ювиліра вкрали дорогоцінности, вартости міліон франків. Кавфман був ватажком цілої ватаги міжнародніх бандитів, які гостинно виступали і в Америці.

НОВИЙ ТИП ШКОЛИ В СТОЛИЦІ БАТІ.

Чеський король шевців, Батя, зміняє місто Злін у справжнє царство й опановує всі ділянки життя робітничих мас, що працюють у його фабриках. На днях Батя утворив у Зліні модерний тип школи для дітей своїх робітників. Школа називається „Школою творчости". Учні тієї школи не поділені на кляси і ця школа взагалі не признає кляс. Істнує тільки поділ учнів по предметам, себто кляса, де головним предметом є математика, історія, природознавство, чи ґеоґрафія. Вибір предмету довільний, зумовлений вродженими здібностями учня, які досліджують окремі знавці. Учні складають іспити, коли підготовляються, і найздібніший учень може скінчити цю школу кілька літ скорше, як нездібний учень, або лінивий. Учителі не учать властиво дітей, лише кермують самонавчанням тих учнів у бібліотеках. Все залишено ініціятиві учнів так, як в університетах. Школа має свій автомобіль і учні відбувають часті прогульки й екскурсії. Щоби вже з дитинства привчати учнів до товариського й громадянського життя, учні ведуть адміністрування школи майже самі, мають часто збори, дискусійні вечорі і зборами проводять навіть 10-літні хлопці, чи дівчата. Взагалі дух тієї школи — це дух ініціятиви, а метою виховання в цій школі є підготовка до твердої життевої боротьби, виплекання практичности й життєздатности.

САМОГУБСТВО 81-ЛІТНОГО СТАРЦЯ.

В Городенці відобрав собі життя реемігрант з Америки, Григорій Павчак. Він скочив до глибокої на 8 метрів керниці і втопився. Причина самогубства невідома.

ВІДГОМІН ПОДІЙ 1918—1919 РОКІВ.

Суд присяглих у Самборі розглядав справу Вол. Панькова, якому акт обвинувачення закидав, що як старшина українських військ допустився біля Хирова трох убивств в рр. 1918—1919, а саме на ос. Маґейка, Кльоцка та десятника української армії. Обвинувачений до двох перших убивств не признається, а щодо третього не почувається до вини, бо тут ділав у власній обороні й в обороні старшинської чести. На основі вердикту присяглих трибунал засудив Панькова на кару смерти з заміною наслідком амнестії на 15 літ тюрми.

ЗАСТРІЛИВСЯ ВЛАСНИК ДІБР.

У Ромашівці (пов. Чортків) застрілився тамошній власник дібр, Фр. Рудроф. Причина самовбивства, як кажуть, фінансові клопоти.

В НІМЕЧЧИНІ ЗАВЕДЕНО ДИКТАТУРУ УРЯДУ

УРЯД СТАРАЄТЬСЯ ПРИПИНИТИ ДІЯЛЬНІСТЬ БОЛЬШЕВИКІВ ТА ФАШИСТІВ, НАПРАВЛЕНУ ПРОТИ РЕПУБЛИКИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Майже негайно після закінчення сесії парляменту уряд оголосив декрет, з підписами президента републики Гінденбурґа, канцлера Брінінґа й міністра справ внутрішніх Вірта, про обмеження права зборів, преси, публичних промов і взагалі політичної діяльности, направленої до порушення спокою, або проти істнуючих законів републики. Брінінґ просив президента Гінденбурґа видати такий декрет на підставі 48 параґрафу конституції, який дає право президентови встановлювати диктатуру, коли цього вимагають інтереси републики.

Ближчою причиною встановлення диктатури були кріваві сутички, які все поширювалися між фашистами та комуністами. Крім того аґітація обох партій проти републики викликала потребу таких суворих заходів, щоб припинити її. Відтепер поліція має право забороняти масові збори, вуличні демонстрації та ріжні походи, цензурувати пресу, а коли буде потреба, то й телеґраф та почту.

Кажуть, що на таке рішення уряд спонукали також і приготовання большевиків урядити на Великдень протирелиґійні демонстрації. Уряд боявся, що ці демонстрації моглиб викликати великі заворушення при сутичках їх з віруючим населенням Німеччини. Поліція вже почала розганяти комуністичні та фашистівські мітинґи й арештувати тих, що не виконують нового декрету про заборону без її дозволу влаштовувати збори.

СТРАХІТТЯ КОМУНІСТИЧНОЇ КАТОРҐИ.

АРХАНҐЕЛЬСК (СССР). — Кореспондент ґазети „Шикаґо Трібюн", Генри Вейлс, в нецензурованім радянською владою листі описує страхіття радянської каторґи. Він відвідав на далекій півночі пересилковий пункт, через який комуністи посилають на заслання в ліси півночі селян, котрих вони назвали „кулаками". Серед засланих найбільше Українців, які страшенно терплять від зимного клімату нездорової московської півночі.

Один з таких пересилкових пунктів міститься в бувшій церкві. Там люди, зігнані з ріжних сторін хліборобської Росії та її кольоній, знаходяться в такому стані, що кореспондентови здавалося, що перед ним розкрилося справжне пекло, напаковане голодними, на-пів голими й страшенно вимученими людьми. Нечесані, нестрижені, неголені й немиті, до неможливости худі й вкриті хто якимсь лахміттям, а хто просто вязками соломи, голодні люди сиділи мовчки збитою масою. Дехто без слів гірко плакав. Що вразило кореспондента, так це вираз їх очей. Він був такий страшний і безнадійний, який кореспондент бачив лиш один раз на фронті Великої Війни, коли такими очима дивляться тяжко поранені жовніри, котрі вже знали, що смерть стоїть за плечима.

Тисячами переходять люди через цей пересилковий пункт на шляху до ще дальшої півночі в непролазні тундри. Їх майже не охороняють чекісти, бо знають, що хто заризикує тікати, той або загине від голоду й холоду, або буде застрілений чекістськими патрулями. Місцеве населення, здається, на них не звертає уваги й вже звикло до того, що десятки тисяч таких нещасливих селян переходять через їх місто туди, звідки вже вороття нема.

ЕВРОПЕЙСЬКА КРІЗА ПОГЛИБЛЮЄТЬСЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Аристид Бріян виголосив у сенаті промову, в якій підкреслив, що німецько-австрійська митна угода спричиняє нову крізу в Европі. Він думає, що ця умова викличе низку інших міждержавних митних умов, що потягне за собою митну війну між певними ґрупами держав.

Чекають, що Гендерсон в палаті послів виголосить промову, в якій висловить надію, що Німеччина й Австрія не будуть здійснювати своєї умови до того часу, поки в травні Головна Рада Ліґи Націй не вирішить, чи ця угода порушує, чи не порушує мирових договорів. У всякому разі покищо в Европі замітне поглиблення економічної й політичної крізи.

НОВИЙ МОТОР ДЛЯ ЛІТАКІВ.

ПАРИЖ (Франція). — Французські авіяційні кола зацікавлені новим мотором, який тут запатентовано. Мотор цей має спричинити революцію не лише в летництві, а взагалі там, де вживають бензинових моторів. Новий мотор опалюється мазутом та низькими сортами нафти. Він зроблений так, що розміри й вага його менші на дві третини, на кожду одну силу, проти сучасних найлекших моторів.

Головнаж якість для літаків того мотору криється в тім, що він цілковито безшумний. Тому літаки можуть легко скриватися на значній височині від противника.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МРІЇ ЖИТТЯ

Хто споміг український музей, цей, як каже директор Національного Музею, Іларіон Свенціцький, належить до тих, що „через музей памятали про свій Нарід у тьмі віків". І до одного з тих зачисляє народного вчителя з Рогатина, покійного Ореста Козловського, котрий передав музеєви для „Нації одиноку мрію свого життя — 4,000 томів українського книгозбору для обслуги наукової робітні Національного Музею".

З цікавого збірника Національного Музею довідуємося ще про одну мрію життя. Ото співробітниця Музею, д-р Марія Фуртак-Деркачева, згадує про Чеха Фр. Ржегоржа, великого прихильника Українців, котрого імя майже невідоме серед Українців. А завдяки тій людині є в чеському Національному Музеї в Празі багата книгозбірня української літератури, старих і нових видань. Цю книгозбірню влаштував отой Чех своїм власним коштом і трудом. Щобільше, цей Чех Фр. Ржегорж записав свою велику чеську бібліотеку на власність Товариства „Просвіта" у Львові.

Така була „мрія його життя". Про це писав у листах до Михайла Павлика. І вся та переписка є тепер захована в Національнім Музеї. А коли вже є згадка про Павлика, то треба додати, що саме Національний Музей занявся впорядкованням його архіву, в якім є множество надзвичайно цікавого матеріалу, бо Павлик вів дуже обширну переписку з Драгомановим, Франком, Лесею Українкою й майже всіми визначнішими діячами, а далі з селянами, а ще далі з священиками і митрополитом Шептицьким. Зосібна треба піднести, що митрополит відносився дуже щиро до Павлика. Зате читаємо у звіті про переписку Павлика й таке:

„Але є анонімп з священичих кругів, повні зневаги і злоби для „безбожника". А цей „великий безбожник" усе своє життя йшов терпистою дорогою правди і може тому терпів злидні й не знайшов досі належного признання".

Дійсно, цікаве признання. Тимбільше цікаве, що знайшло місце в збірнику наукової фундації митрополита Шептицького!

Видати отсю всю переписку було мрією Павлика. І та мрія опинилася тепер в Національнім Музеї, як захована памятка по людині, що „вміла не тільки голосити свої ідеї, але й згідно з ними жити".

Віримо, що й між американськими Українцями є люди з — мріями, хоч трошки подібними до мрій Козловських і Ржегоржів. Їх то памяти поручаємо справу піддержки Національного Музею.

ПРО ШЕВЧЕНКОВУ РІЧНИЦЮ НА РАДЯНЩИНІ

Від наочного свідка.

Большевики вважають Шевченка своїм революційним письменником. У календарі їхніх революційних свят стоїть „Свято Шевченка". Але воно в них ніколи не відбувалось в такому дусі й урочистості, як того заслуговує память про великого пророка-співця.

Сходячись з датою лютневої революції (10—11 березня) річниця Шевченка блідне в памяті, заглушується в мітинговій заливі революційних промов про скинення царату, про барикаді бої в Петрограді. Ввесь спогад про Шевченка обмежується коротенькою доповідю про життя кріпака-революціонера.

Пляни святкування, виходячи з рук радянських пропагандистів, складаються так, щоб у всьому святі був забезпечений революційно - пролетарський дух, без найменшого національного прояву. З творів „Кобзаря" до деклямацій береться лише те, де Шевченко в розпуці нарікає на Бога, кляне царат, загрожує панам. В школах у день свята розробляється з дітьми комплекс „Шевченко й лютнева революція", але про Шевченка згадується, в ньому хіба лише наголовком. Складено спеціяльний порядник свята Шевченка з програмою „дозволеного" реферату та творів до деклямації й співу; поза цею програмою цензори й слова не дозволяють.

Останніми роками Шевченкова річниця з календаря поступово зникає. В містах, у робітничих клюбах про Шевченка забувають. Наросвіти якось „забувають" подати пляни святкування сільським хатам-читальням. Заповіт „Як умру, то поховайте" ніде й ніколи вже не співається. Назви організацій, товариств на Україні щораз менше мають імя Шевченка: Заступає „Ленін", „Сталін".

Зберігається покищо традиція святкування серед учительства, в школах. Та й то свято стає причиною інцидентів. Кожного року мають „неприємності" організатори свята та зазнає образи національного почуття українське громадянство.

Автор цих стрічок спостерігав багато фактів останніми роками. У Винниці, напр., зняли з посади інспектора за те, що подав школам докладний плян святкування Шевченка, а про лютневу революцію не згадав; там же в Педагогічному Технікумі секретар Окрпартійного комітету в середині принципів деклямацію „До мертвих і живих"; у Проскурові на початку свята, як голова Клюбу Робос*) відкривав вступним словом вечірку, агент ГПУ з місця розігнав авдиторію, а святкову комісію забрав до ГПУ; в численних клюбах, сельбудах не дозволяли вечірки під ріжним замітом; пісні „Світе тихий", „Бють пороги" та пєсу „Назар Стодоля" ГПУ викреслило з репертуару. В одній з винницьких шкіл трапився такий випадок:

Многолюдна вечірка. Атмосфера урочиста. Старе й мале прийшло згадати незабутнього співця „незлим тихим словом".

Серед програми влетів до салі вожатий пionірів школи — комсомолець. Коли учень зворушливим голосом деклямував:

> Настане суд, заговорить
> І Дніпро, і гори,
> І потече сторіками
> Кров у сине море…

вожатий підбіг до вчителя-керівника.

— Почему не согласовалі програми вечера со мной?

— А хіба це обовязково? Питайте завідувача; він відповідає.

А деклямація проймаючо текла:

> Хто ми Чиї діти Яких батьків
> Ким, за що, закуті?

— Таваріщ! Дак стож явная контрреволюція! Как ви смелі позволіть?—дратувався вожатий.

— Цеж Шевченкові слова, а сьогодня його річниця. Я з літератури це студюю — пояснював учитель.

— Да что ви мнє глаза замазиваєте. Ето петлюровщіна. Я не позв… і побіг за куліси.

Щоб не попсувая дітям настрою, вчитель за ним. Вожатий, мов дурману напився, никав за кулісами з кутка в куток. Діти виконували колективну деклямацію „Мені однаково, чи буду я жить в Україні"… На словах „на нашій, не своїй землі" вожатий скочив до вчителя:

— Жовтоблакітнік, бандіт!

Килиж діти піднесено-розпучливо рецитували:

> Та не однаково мені,
> Як Україну злії люди
> Присплять лукаві і в огні
> Її окраденою збудять…

вожатий зірвав завісу й без порозуміння з завідувачем обявив вечірку закритою.

Другого дня завідувача й учителя викликали до ГПУ. Даремно вони доказували, що в порядкуку ці деклямації дозволені. Їм відразу натякнули, що „вообще у вашей школе развівается цветной душок. Доберемося ми к вашим деклямаціям". Через кілька місяців вчитель і завідувач опинилися в Допрі, а ще через чотири місяці аж на Соловках.

(„Новий Час"). **Тальченко.**

*) Клюб Робітничої Освіти.

ФРАНЦУСЬКА Й ШВАЙЦАРСЬКА ПРЕСА ПРО УКРАЇНУ

В „Реві де Де Монд" з 1. січня ц. р. оповідає відомий французький критик, економіст й історик Люсієн Роміє, свої враження побуту на Бесарабщині. Дивлячись з Бендер на той бік Дністра, він так висказує свої думки:

„Бідна Україна! Я думаю про Французів, професорів і урядників, що колись жили у Києві. Коли ви запитаєте когось з них, вони завжди дадуть відповідь: я залишив моє серце на Україні. Україна, країна прихильности, солодкого життя й глибокого чару. Україна, земля, якої ніхто не може покинути, щоби її не жаліти".

„Ля Сосієте де Насіон", бюлетен швайцарського Т-ва Союза Народів, містить у свойому числі з 15. лютого ц. р. статтю п. з. „Українська меншість в Польщі", з якої наводимо деякі уступи:

„Українців напали рівночасно большевики й Пілсудський, а тому сьогодня українська земля поділена між чотирма державами. Ніхто нині не може передбачити, коли сповниться мрія українських патріотів — самостійників України. Як довго істнуватиме Радянський Союз, кожна спроба загального повстання Українців у Східній Галичині є безумним ділом. Зрештою заворушення були тільки претекстом для Поляків, яким ходило забезпечити урядові більшість при виборах. По цілій Польщі наступили репресії, як увязнення 58 послів опозиції, насильства по Горішньому Шлеську, якими займався Союз Народів у січні, і карні загони в Східній Галичині… Ці, котрі в 1920 р. тішились, коли Польща досягнула місце в Раді Народів, сьогодня з острахом запитують, чи Польща є гідна такої почести…"

Автор п. Бове закінчує: „Звертаю увагу нашим читачам, щоби з великою осторожністю приймали вістки з Варшави про Україну, які наші часописі передруковують без найменшої критичної замітки".

„Ля Репеблік" з 25. II., 1931, в статті п. з. „Нехай Польща не забуває", пише між іншим таке: „Польща хоче спольщити Українців. Українці є нацією, скажемо, великою нацією зі своєю мовою, літературою і традицією… Сьогодня має проти себе і Ватикан, який бажав би при помочі Українців-униятів понести католицьку віру в Росію, на випадок упадку большевиків. Ватикан, як відомо, противник, якого легковажити не можна".

Великий паризький тижневик „Же сві парту", який підчас польського терору в Східній Галичині помістив кілька місяців тому статтю проти Українців на тему: „Без бука не йде наука", сьогодня також змінив свій погляд на Польщу. Підкреслюємо з приємністю нам прихильні статті в двох останніх числах згаданого органу. В статті п. з. „Польща й Чехословаччина" читаємо між іншим: „Та найбільше дразнить Польщу українофільська політика чехословацького уряду, започаткована ще 1919 р. Від якогось часу кружляють вістки, що Чехословаччина хоче надати Закарпаттю автономію, з чого настало велике затривоження в Польщі".

Далі наводимо слідуючий уступ: „Краківський Ілюстрований Курієр позволяє собі впевнити, що побут чехословацького шефа ген. штабу ген. Сирови, в Карпатах в часі українських „саботажів" є ознакою, що Прага хоче подати руку українським активістам".

(„Незалежність").

У нас буває завсіди так…

Здибалися два члени одного нашого товариства після загальних зборів і перший відізвався:

— Ми вибрали Василенка головою нашого товариства, тож мусимо тепер його слухати.

— Хто вам таке сказав — відповів другий. — Прецінь голову вибирають на те, щоб цілий рік мали на кім вішати собак.

—o—

Про подружжа.

— Так, пане, подружжа — то льотерія.

— О, вибачте! На льотерії можна взяти чвертку, а тут конче цілий льос.

—o—

— Юрку, чому вже не хочеш їздити човном з твоім товаришем?

— Бо його вуха так дуже відстають, що як вітер повіє, то не можна здержати човна.

I. Бондар.

ДЕЩО ПРО ТАНКИ

(2)

Танки релігійні.

Коли людина почала придивлятися до життя природи довкола неї, то в ній почало зароджуватися релігійне почуття. Те, що вона здибувала в природі, породжувало в її душі початки певного релігійного світогляду. Відповідно тому, що в даному місці з явищ природи робило найбільше враження на людину, складався її релігійний світогляд, якого зовнішній вияв у старовинні часи знаходив собі місце в танках, які тоді були найвиразнійшим способом передачі внутрішніх переживань людської душі. Так поволі народився релігійний танок, але в ріжних народів ріжний.

У тих диких племен, що жили в районах вульканічних, релігійні танки звязані з вибухом або спокоєм вулькану; вони звязані з вогнем і відповідно до вибуху вулькану мають бурні елементи в своїх рухах, елемент страху й прохання помилувати нарід від гніву вулькана-бога. Так саме вони мають в собі елементи подяки й поклонення вульканови за те, що він щадить людей, або за те, що він уже заспокоївся після вибуху. Отже вже ці первісні танки мають у кожного народу кілька відмін, відповідно тому, з якої нагоди їх танцюють.

Там, де людям треба було переборювати такі природні стихії, як страшні повені, зливи, громовиці, чи далеко на північі снігові бурі й т. п., витворилися також відповідні релігійні танки, або прохання, або подяки, які в характері свому відбивали ті природні явища, які оточували тут людей. Не будемо спинятися на релігійних танках усіх народів, бо їх така безліч, як безліч людських племен та географічних, метеорольогічних і фізичних умов життя людей в ріжних місцях земської кулі. Але в усіх їх є обовязково елементи прохання, подяки й возволичення добрючинности, яку природа виявила до людей.

Наприклад, в Єгипті з його чудовими погідними ночами, в цій колисці астрономії, народилися так звані астральні релігійні танки. Люди підчас цих танків зображали рух сонця та небесних зір. Навколо вогню — символ сонця, — в круговому хороводі йшли танцюристи, які робили 12 зупинок, відповідно 12 знакам зодіяка, на які розділювали все небо єгипетські астрономи. Кожна частина хороводу, що знайшлася в певному зодіякальному знаку, робила танечну фігуру. Так саме в Індії знаходимо старовинний астральний танок сонця. Коли нарід почав вірити, що частина божества знаходиться й на землі та почав його втіляти в людину чи в інші земні істоти, то й танки астральні почали включувати в себе ці елементи, витворюючи відповідні символи.

Китайці—мабуть найстарший нарід, в якого зародилася фільософія, тому ми й знаходимо там старовинні танки, присвячені „Добродійству", або „Жертву збуреній воді", в якому виводилися жертви земних духів і девять головних добродійств.

Єгипетські та китайські релігійні танки танцювали поважно, величаво, відповідно тому, як вони трактували про велич всесвіту, або про велич людського духа. Отже вони рішуче відріжнялися від танків більше примітивних народів, які ще й дотепер не витворили ні культури, ні власної цивілізації.

До нас дійшли точні відомости про цілу низку релігійних єгипетських, індуських та китайських танків, які найрайніше досягли певного високого степеня танечної штуки. Такими танками були „Озирісові танки" на честь єгипетського святого бика Апіса. В цьому танкови танцюристки відображували народження Апіса, його дитинство, любов до Ізиди, а потім вбивство заздрісним братом Озирисом. Цей танок уважають прообразом тих танків, які пізнійше названо балетом.

Про релігійні танки Жидів, які потім перейшли до багатьох християнських сект і втрималися до наших днів, ми можемо знайти багато відомостей в біблії. В книзі „Ісход" згадується про те, що Жиди по переході через Червоне море відтанцовали танок подяки Богови. Дослідники кажуть, що сам Мойсей керував тими танками. Далі нам відомо про танки царя Давида, про танки Соломона, танок на честь „золотого теляти" й т. д. Та більшість жидівських релігійних танків не були вже масовими, народними, а вони, як в Єгиптян та в Індусів, стали привілеєм призначених до того людей і виконувалися переважно в церквах, або підчас великих релігійних свят, чи перед якимись святинями.

З християнських релігійних танків нам відомий танок ІІ-го віку „Гимн Христови". Це мабуть найстарший християнський релігійний танок. Потім народилося ще кілька танків, а частина з них і тепер зосталася в деяких християнських сектах, як наприклад у „трясунів", „скакунів", „скобців" і т. п. В Англії в церквах відбувалися релігійні танки до XIV. віку. У Франції священики танцювали разом з вірними в церквах на Великдень до XVII. віку. В Еспанії танки в християнських церквах зникли щойно в XVIII. віці, а одній секті християнській аж в останнім віці заборонено танцювати в церквах. В Абисинців ще й досі танцюють в більшости християнських церков. Усі ці танки мають своє жерело в початках людського життя на землі. Поза християнством бачимо релігійні танки й серед інших релігій сучасности, де вони відограють дуже важну ролю.

Танки сексуальні.

Хоч майже всі танки мають в собі елементи сексуальні, але в ріжних народів є багато танків, які носять виключно сексуальний характер, як наприклад уже згаданий раніще танок „Баядерки", чи танок „Гула", „Джез" й не мало сучасних модерних танків та й наших українських.

У старину, коли фізичні кости людини відогравали головну ролю в житті людей, сексуальні танки мали велике значіння для підбору полів. Підчас танків молодий юнак вибирав собі дівчину, а дівчина вибирала собі женихa. Згодом у культурних народів фізична краса й фізична зручність перестали відогравати одиноку, або головну ролю в виборі собі пари молодими людьми. Тому й сексуальні танки стратили своє значіння. Вони поволі почали перероджуватися й вироджуватися. Перероджуючися, вони звернулися в бік краси рухів, плавности рухів, ритмічности їх і т. д.

Лише серед більш-менш примітивних народів сексуальні танки ще й тепер відограють велику ролю. А тимчасом у культурних народів вони лишилися лише як пережиток минувшини й увійшли в значній своїй частині в обрядові танки, які виконуються підчас весілля та всіх звичаїв, звязаних з ним. Так саме старовинні сексуальні танки перетворилися в так звані сальонові танки, танки народні, які виконуються підчас звичайних гулянок, не звязаних з релігійними, або з якими іншими побутовими звичаями.

Отже тепер у часи, коли розум та багатство почали відогравати головну ролю в підборі, для родинного життя людей, сексуальні танки перестали мати таке значіння, яке в старовину вони мали, а в танки починає втискатися новий мотив, починає відбиватися в них сучасна індустріяльна доба, доба спорту й т. п. Правда, по Великій Війні, коли загально-людська мораль значно підупала, витворилося багато нових сексуальних танків, які навіть в культурних народів означилися своїм поворотом до старої форми сексуального танку ріжних диких народів. Та, видужуючи від часу війни, люди поволі знову почали вертатися в сучасних танках до шукання ритму й краси рухів, стараючися ними захоплювати глядачів, а не виключно впливати на їх полове почуття.

Сексуальний мотив у танках народився дуже давно й утримується та втримається в них мабуть так довго, як довго істнуватиме взагалі танок. Лише відповідно до характеру народа, його темпераменту й добі, сексуальні моменти в танках будуть відогравати або більшу, або меншу ролю.

Танки обрядово-побутові.

З бігом часу людське життя поглиблювалося та набиралося все нових форм. Це неминуче відбивалося й на народній штуці, відбивалося в першу чергу на народних танках, як на найпримітивнішому факторові, який відбивав народне життя. Так повстали танки обрядові, звязані з народженням людини, з женячкою й смертю. Крім того повстали деякі обрядові танки в звязку з іншими родинними, чи громадськими подіями. Отже витворилася ціла низка обрядово-побутових танків. Ці танки в більшости були масові, в той час, коли сексуальні танки в більшости індивідуальні.

Кожний нарід відповідно свому світоглядові релігійному, що відповідно своїй власній фільософії розуміння життя витворив і форми своїх побутових та обрядових танків. У цих танках уже неодмінно, як і в більшости релігійних масових, велику ролю віддають спів, у якого словах нарід розказує свої думки в звязку з певною подією.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЛЯЦЬКИЙ САДИЗМ.

Біля села Корчина у Галичині, на ріці Стрию сталися великі затори леду. Ріка почала розливатися й води її загрожували селу. Громада звернулася до староства за поратунком, який мав бути в тім, що влада прислалаб кілька жовнірів з динамітом, щоб вони висадили лід і вратували селянство від страшної біди.

В кожній державі, навіть дикунській, влада сама стараеться в нещастю пособити своїм підданим. Та не так воно діється в Польщі, коли справа торкається Українців. Влада відповіла корчинській громаді, щоб громада перше заплатила 9.000 золотих війську, то тоді воно почне висаджувати лід. Звичайно, злиденна громада не могла такої великої суми заплатити за працю того війська, до якого вона дає своїх рекрутів та на вдержання якого складає великі податки.

Ось така господарка польської держави на українських землях! Такого варварства, щоб держава не ратувала в біді свое населення, не можна зрозуміти здоровій людині. Це щось таке страшне й звіряче, що годі знайти для нього назви. Навіть назвати це ляцьким садизмом занадто мало.

ДОУКРАЇНІЗУВАЛАСЯ УКРАЇНА.

В журналі The Unicorn of Theta Xi з січня біжучого року знаходимо статтю The Mysteries of Soviet Russia. В ній пишеться про тяжке життя робітництва на Україні. До тієї статті додано фотографічну знимку з членського білету робітника на одержання харчів з кооперативи.

На тім білеті в десятьох словах, написаних украйнізованою мовою, знаходяться такі зразки українізації, як наприклад: „Прізвище", „Вступний внесок... повість оплочено", „фотографічної картки".

Дивлячись на таку українізацію української мови, все пригадуєш слова радянського фейлетоніста Остапа Вишні, який каже, що, побачивши українізоване оголошення на винницьким трамваєвім вагоні, вискочив з вагону й ліг на тори зі словами: „Ріжте моє тіло, та не калічте мою рідну мову". Отаке почуття викликає українізована мова навіть у вірного большевицького письменника.

ЛЯХИ ХВАЛЯТЬ ГЕТЬМАНЦІВ.

Дня 24 січня б. р. на процесі у Львові проти селян з Радехівщини польський експерт Івахів, похвалюючи гетьманську управу в Берліні, казав, що „заяви трох українських партій проти саботажів є плятонічні й тільки гетьманський український табор в Берліні осудив саботажі безоглядно та по мужеськи. Натомісць американська українська преса містить явно комунікати УВО про саботажі". Навіть група А. Левицького не дочекалася такої похвали за „свої мужні виступи" проти саботажистів.

В „Бюлетені Гетьманської Управи" ч. 10—11 про саботажі та підпали, які всі приписує той бюлетень УВО, говориться, що „можна думати, що безглузду акцію підпалів і терору розпочали люди просто з якимсь спеціяльним умислом викликати з противного, сильнішого в данім разі боку, репресії й збити населення зі шляху органічної роботи". А далі гетьманці кажуть таке: „Голоси з боку українського громадянства, які відмежувалися від невідповідальних виправців терористичних актів мусимо признати — пролунали досить нерішуче й з опізненням". Ось за це Ляхи й хвалять скоропадчуків, які мають своїх амбасадорів при Пілсудському в Варшаві.

А ЩО КАЖУТЬ ЧУЖИНЦІ.

„Довготлючий опір Українців проти польської країджи їх незалежности вибухає в формі теперішнього бунту проти польського панування. Не можна дивуватися, що Українці вибрали інші, більш безпосередні способи, щоб говорити проти своєї кривди. (The Nation, 5. XI. 1930).

Подібно писала більшість закордонної преси, яка не боялася „втручатись у внутрішні справи Польщі" й яка не потребувала запобігати ласки Ляхів.

„КОРОЛЬ ГАЛИЦЬКИЙ".

Знайшовся такий російський емігрант „поручик", а до того ще й „Князь Галіцкій, наслєднік і блюститель престола Галіціі", якого рід записано в смоленські книжки „русскаво дварянства". Цей „поручик" рішив, що вже час настав заявити йому свої „законні права" на галицький князівський престол, як нащадкови галицького князя Романа.

Свою діяльність по визволенню Галичини й створенню незалежної держави для себе й для свого роду починає він з того, що просить редакції українських газет прислати йому „граматику українського язика і снабжать всемі сведеніями". Можемо спокійно спати. Визволитель знайшовся. Маємо „визволителів" у Варшаві, в Берліні, Мінхені, а тепер зявився такий ще й у Парижі. Всі вони „законні" та „одинокі легальні й суверенні". Як то вони поділяться між собою „владою" над Україною?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Звіт Злучених Американсько-Українських Організацій. На військові вправи!

В липні с. р. відкриваються одномісячні військові курси для хлопців у віці від 17 до 31 літ життя. Кождий кандидат має право вибрати собі рід зброї, а всі кошти, звязані з перебуванням в таборі та коштами подорожі, покриває держава.

Військовий вишкіл є одним з найважніщих чинників в життю кождої людини-громадянина, а найважнішим чинником в життю державного народу і того не слід нам цеї справи занедбувати.

Вся українсько-американська молодь повинна взяти масову участь в цих військових курсах, а по дальші вказівки та рекомендацію зголошуватися на низше подану адресу військово-атлетичного референта Злучених Організацій.

JOIN CITIZENS MILITARY TRAINING CAMPS.

Once again the call has gone to American youth to join the Citizens Military Training Camps.

And again every indication points to an avalanche of application for this, the Tenth year of the Camps, since they were started 1921.

Enrollment of young men and boys, from Cities and surrounding communities for attendance at the summer camps, already has met with a large response.

The Camps authorized by Congress are part of National defense programme. Aim of instruction is not to tend to develop a man-power, but to teach the duties and responsibilities of American Citizenship, stimulate interest in young people in the importance of military training, inculcate self-discipline and obedience and to develop youth mentally, physically and morally.

Those enrolling to go to Camps, are at the disposal to choose such branch of service which most appeals to them, namely — Infantry, Artillery or Cavalry.

The Camps open on July 2nd continue to July 31. All applicants, who never befor attended the camps, are required to take the basic course which includes preliminary training in the military war and the life of a soldier.

Candidates to the more advance course, culminating in the "blue" course, which qualifies the student for commission, must first have fulfilled the requirements of the basic, or rudimentary course. All expenses incidental to the training course is borne by the Government. The army providing transportation of the applicant to the camp of his choice, supplying him with regulation uniform equipments and food while in camp, and at the conclusion of training period arranging for his transportation home.

The chief qualification for admission to the camps is the physical examination, provided free by physician attached to the Army Post, or station nearest the applicant's home. All must be vaccinated against smallpox and typhoid fever before being admitted to Camps. The age limit is from 17 to 31.

The instruction is of greatest advantage to every youth, it is prepared carefully and systematically by the experienced Army officers, who are especially selected by the Commanders of each Corps Area. The camps are chosen so as to offer the candidate every facilities for health building. Thirty days spent at these camps is indeed a treat.

This particularly should be very interesting inducement to the American youths of Ukrainian extraction. We can not stress the point too strongly, as to the importance of this opportunity, which, of course, is in a form of excellent vacation, and in addition one secures a valuable military training, an asset to every responsible citizen.

We hope all American youths of Ukrainian extraction will take advantage of this splendid offer. For further information and personal reference apply to the chairman of the Athletic Committee:

Captain Michael Darmopray,
Inf. Res. Cor.,
809 N. Franklin St.,
Philadelphia, Pa.

Управа Злучених А. У. Організацій м. Филаделфії.

ВОДЕРВЛИТ, Н. Й.

З життя Клюбу.

Дня 19. березня відбулися збори членів Водервлітського Клюбу, на які прибув делегат Школи Танків В. Авраменка, п. Н. Новак з Ню Йорку.

Збори відкрив предсідатель Н. Базар.

Референт п. Новак переповів історію наших визвольних змагань підчас світової війни і по ній. Потім зупинився ширше на боевій акції й доказував, що без виховання боєвих сил годі буде визволитися з неволі.

Потім обговорено справу національних танків, зосібна справу виступу В. Авраменка й його школи в Метрополітен Гавс у Ню Йорку, дня 25. квітня.

Присутні виказували користи з такого виступу, якщо він буде виведений артистично, з добірними музичними силами і з доброю оркестрою. Члени зложили $15 на кошти такого виступу. А також зобовязалися кождий від себе вислати дальшу допомогу.

В. Футулуйчук.

УКРАЇНЦІ В ЮГОСЛАВІЇ.

Громадянство наше в більшости не знає про життя Українців в Югославії. Хочемо ми подати про це цікаві вістки.

Всіх Українців в Югославії можна поділити на кілька категорій.

1. Українці - Галичани, що приїхали на побут 10 або 20 років перед війною до Боснї внаслідок австрійської політики, котра мала на меті зденаціоналізувати цей край. Ці Українці мешкають у слідуючих околицях: 1) Банялука з околичними селами Опсечко, Яблан, Церовляни, де мешкає понад 1,500 Українців, 2) Деветіна. Села: Алексіце, Бошковіці, Кадіняні, Гаєво, Грваціні — 1,475 Українців, 3) Козарац. Села: Трнияні, Каміціні 1,049. 4) Прявор. Села: Мравіца Српска, Копюковці, Ратковці, Галіновці, Караче, Доліне, Велика Ілова, Бабановці, Лужані, Вучіяк, Штрбці, Палашковці. Разом 1,700 Українців, 5) Нова Дубровa. Села: Срдевіці, Раковец, Лепеніца, Сітнеж, Селіште, Равєц, Каменіца — 1,400 Українців, 6) Лісня. Села: Муінці, Чорле, Мрачай, Мравіца, Галіповиці, Брезік — 800 Українців, 7) Дервента. Села: Плеген, Детлак Горні, Календаровці. Мішковці, Заподовіці, Вареш і місто Сараєво — 600 Українців, та Турбе і Тесліці, де скількість Українців точно встановити важко.

Нарід наш у цих сторонах Боснї не богатий, займається хліборобством, ощадний і здоровий. Земля бідна. В деяких селах Українці помішані з польськими родинами. Села комунікаційно слабо звязані між собою і віддалені на 20 і більше кільометрів. Серед Українців є вже тепер багато свідомого елементу, а деякі навіть були в українській армії в часі визвольної боротьби. Національна і просвітна праця майже не ведеться. У всіх вказаних селах крім Прнявору нема ні читалень, ні просвіт. Одинокими інтелігентними людьми є священики, серед яких багато свідомих Українців. Але брак більших інтелектуальних сил не дозволяє повести ширшої праці для освідомлення селян, поширення кооперації і т. д. В останніх часах зачали тут вести свою працю Поляки, використовуючи для цього екзпозитури польського консуляту. В деяких селах провадиться боротьба за греко-католицькі і православні впливи, але більшість звичайно належить до греко-католицького обряду.

Другий центр Українців знаходиться в околицях Славонського Броду. Розміщуються вони наступно: 1) Каніжа. Села: Шумене, Бановці, Сбеїг, Куті, Бебріна 632 Українців, 2) Ліповляне. Села: Антузовац, Ілова Кутіна, Володер Крівий, Лудіна, Еленська Горня, Влагінька Доня й ін. 1,000 Українців, 3) Пішкоревці. Села: Андрієвці, Опрісовані, Сапці, Старо Тополє, Чайківці, Гарчин 660 Українців; 4) Сібінь з чисельними околичними селами, як Слободніца, Одворці, Буковле, Магіць Мала й ін. 1,124 Українців. У цих околицях Українці мешкають мішано з Хорватами. Нарід богатший ніж у Боснї. Національна свідомість також вища ніж у Боснї. Носіями освіти і тут являються виключно панотці.

2. Друга категорія це „Русини" — автохтони, котрі мешкають тут більш як двіста років. Це нащадки Українців з Прикарпаття, та козаків, яких свого часу пр гнала цариця Катерина з рідного краю. Заселюють автохтони наступні райони: Гюргево 2,000 осіб, Куцура 2,971, Новий Сад 500, Руск Крстуp 6,000, Стар Врбас 900, Срісм 860, Беркасово 920, Міклушевці 800, Петровці 1,400 Раєво село 750, Сріемска Мітровіца 650, Мала Вашіца і Батровці 1,000 осіб. Автохтони говорять особливим діялектом, мають свою інтелігенцію, матеріяльно стоять добре. Нарід у цілому консервативний і панотці провадять його в українофільському дусі. Єпископом у Крижевці є Русин автохтон, щирий, добрий Українець і знаний як такий, що помагає культурно - просвітній акції. Прихильні нам і хорватські священики, які живуть серед автохтонів. Богато з автохтонів знають про українську справу і про своїх братів на Великій Україні та в Галичині.

Отже по приблизним підрахункам Українців-Галичан, які прибули сюди перед війною, є коло 14,000, а „Русинів" - автохтонів коло 20,000; разом 34,000 Українців.

3. Третя категорія це галицька інтелігенція, яка прибула суди за часів війни, чи по війні. Вона розкинена по цілій Югославії і займає посади лікарів, адвокатів, урядників, учителів т. д. Скількість її невеличка, але національна свідомість та активність її дуже висока. Власне ця частина Українців провадить організацію та пропаганду української справи.

4. Четверта категорія це Українці з армії Врангеля. Скількість свідомого елементу серед них невелика і вони спільно з Галичанами творять слідуючі організації: 1) Укр. Просвіта в Білгороді, 2) Просвіта в Новім Саді, 3) Просвіта в Загребі, 4) Укр. Громада в Білгороді, 5) Громада в Смедереві, 6) Громада у Вел. Бечкереці, 7) Просвіта в Скоплі, 8) Укр. драматичний гурток у Білгороді, 6) Союз Укр. Організацій з осідком в Білгороді. Інші Наддніпрянці перебувають під впливами Росіян. Точно вказати на їх число тяжко. Москалів тут зареєстровано понад 20,000, з цеї скількости не меньше 60% припадає на Українців, які уважають себе або „малоросами" або таки Москалями. Слід тут ще згадати козацьку еміграцію, яка розкинена по Югославії, живе в своїх станицях, серед яких є й українські. Богато серед „малоросів" є таких людей, які взагалі не знають, хто вони власне. Для них в сучасному найважніше те, щоб була „водка, вино й баба". Якогось світогляду шукати серед них тяжко. Кажуть: „Буде Україна, і я буду Українцем. Буде Росія, і я буду Росіянином. Колиб лише старі часи повернулися!" Москалі впливають на „малоросів" і стараються не допустити їх до „сеператизму". Московська еміграція тут дуже сильна якістю і скількістю. До того ж вона користується підтримкою уряду, який є москвофільським. Білгород — це друга Москва. Уряд матеріяльно помагає Москалям і робить їм ріжні пільги. Але в останніх часах відношення до Москалів зачинає змінятися. Причиною цього є спеціяльне московське хохштаплерство, хамство і звичка влізти на голову тому, хто до них добре ставиться. Зогляду на це стало лекше й Українцям. Уряд затверджує українські установи й організації, про що раніше не можна було думати. Українці, використовуючи це, провадять пропаганду в сербських колах, пресі і т. д. Дуже прихильно настроені до нашої справи Хорвати, інтелігенція, вчені, а особливо хорватське духовенство.

Є тут можність примістити українських фахівців, спеціяльно інжинірів, але дальше від центрів.

Так представляється справа з Українцями в Югославії. Треба більшу увагу звертати на село, закидувати його національною літературою, організувати кооперативи і т. д. Спеціяльну також увагу треба звернути на „малоросів", які при відповідній праці можуть стати добрими Українцями. Час також уже поставити відповідно справу пропаганди серед урядових і миродайних кол. Для цього доцільно булоб утворити українське пресове бюро в Білгороді.

(„Незалежність").

НАЙПІДЛІШІ ЛЮДЕ.

За найпідлішого чоловіка в Англії вважали одного шкоцького шляхтича, котрий знайшов був дрібний гріш, а коли одна дуже бідна жінка, що мешкала в однім з його домів, просила його дати їй той гріш, тоді він відповів їй так:

— Іди, нужденнице, і знайди собі сама!

Але Марк Твейн, славний американський гуморист, оповідає про іншого, ще негіднішого чоловіка.

— Найпідліший чоловік, — пише Марк Твейн, — якого я знав, мешкав у Ганібаль. Він продав свому зятеви пів корови, а потім не хотів ділитися з ним молоком на тій підставі, що продав йому лиш передну часть корови. Через те зять мусів годувати корову. А коли одного разу корова вдарила старого і перекинула ним через пліт, то він вніс проти зятя скаргу за відшкодовання.

Відкладаючи однак жарті на бік, треба признати, що найпідліше поступив собі один француський міліонер, якого майже всі француські часописи вихвалювали за його добродійність. До цього богача написав одного разу славний француський письменник Діма (старший) дуже чемний лист, закінчений віршом, і представив йому, що знаходиться хвилево в дуже труднім положеню фінансовім.

Міліонер не прихилився до просьби Діма, одначе трапилося, що він приймав того самого вечера многих своїх приятелів і розмова зійшла на вартість автографів, то значить рукописів знаменитих людей.

— Лист Ґуґона, Лямартіна або Ґовтієра варт є свою вагу золота, — сказав один з гостей.

—А що вартають листи Александра Діма? — запитав міліонер. — Наприклад цей, — і при цих словах виймив з кишені лист, одержаний в довірю від Діма.

— Дам тобі 5 люідорів за нього, — відповів запитаний. І міліонер фактично продав за 100 франків лист Діма, котрого просьбі відмовив того самого дня рано. Чи можна бути більше негідним?

Однак і цю підлоту закасував один молодий самовбивник, котрий заскаржив чоловіка за те, що той перетяв шнур і привернув життя висільникови, а він, упадаючи, потовкся і покалічився.

Василько: — Мамо, скільки років має наша лямпа?

Мама: — Яких три роки.

Василь: — Коли так, то ви скрутіть її трохи, бо вона ще замолода, щоби курила.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ШИКАГО, ІЛЛ.

Коляда на Рідний Край.

Злукою Товариств міста Шикаго була переведена в цьому році коляда на Рідний Край, яка принесла 225 долярів. Гроші вислано через Обєднання до Рідного Краю з призначенням їх на визвольну боротьбу.

Ліста В. Тимчука з Савт Сайд принесла 10 долярів, але виказу жертводавців не подано.

На лісту І. Скульського слідуючі особи зложили 30 долярів: М. Килак 5 дол.; С. Іванишин, Д. Попадюк, М. Пашко, І. Зелінка, М. Слижук, С. Котович і М. Гуль по 2 дол.; І. Скульський 1.50 дол.; В. Вальчак, Т. Ковальчук, С. Тимець, М. Тимуш, Іл. Яцишин, П. Міхалик, В. Лесько, І. Лесько і О. Глюз по 1 дол.; Т. Табака 50 цнт.

На лісту Н. Моранця, Н. Цетвінського, Ю. Филипова й Т. Клякува жертвували: М. Е. Тагинбік, А. Шостак, І. Карпа і Ю. Сороковський по 5 дол.; Н. Пікульський, М. Белигай, Ю. Пежанський, І. Шевчук, І. Паляничка, С. Мельничук, І. Гайович, З. Кульпак, П. Савчик, І. Чорномаз, С. Стефанків, Н. Волковецький і Г. Вітович по 2 дол.; Ю. Горішний і Ю. Піжак по 1.50 дол.; П. Заруба, Л. Кучер, І. Лещук, Г. Гнатишин, П. Підлісний, К. Січевський, Я. Оленичь, С. Мусійчук, Д. Мидзяк, І. Гвоздь, Ф. Гедли, Я. Лукаш, Н. Чумак, С. Греськів, О. Ярема, І. Мотлюк, М. С. Савчин, Ю. Мікульський, М. Волковецький, М. Личак і С. Новодворський по 1 дол.; М. Прокопейко, Д. Шостак і П. Любезний по 50 ц. — Заколядовано $71.50. Розходів було $1.00. Залишилося коляди 70 дол. 50 цнт.

На лісту Семочка зложили: Д. Островський 5 дол.; Д. Карман 3 дол.; Й. Шкредка, П. Куленяк, Лоренс Новосад, Й. Матущак, В. Лощак, М. Собко, А. Кохановський, В. Музика, Гавлічинський і П. Пастух по 2 дол.; Й. Горобець, І. Шоломей, П. Кухар, П. Дідейчук, В. Пастух, М. Лопатовський, Е. Команишин, М. Польовий, П. Пура, Т. Гавалюк, Л. Доманчук, Ю. Роган, Х. Гладинюк, Іл. Савіцький, М. Онисів, П. Сачавський, Й. Куцовський, Ф. Млечко, С. Олійник, пані Мальона, Оленець Дроґ Стор, Павлюк, Кулинич, М. Польовий, Гр. Семочко, М. Юречко і А. Семчук по 1 дол.; П. Колодрубський 50 ц.; С. Скоропа 25 ц. — Разом $55.75.

На лісту п. Н. Кирилюка й М. Тимчука зложили: Б. Пелехович 5 дол.; А. Хомич, п-на С. Короленчук і Н. Іванишин по 3 дол.; п. Занкотович 2.50 дол.; А. Яремій, М. Тимчук, Е. Кирилюк, С. Ревак, А Боднарчук, д-р Скегар, М. Булка, Н. Кирилюк, І. Шмігельський, В. Кирилюк (Петрів), І. Маруццак, О. Бунка, п-на Юлія Боднарчук, П. Сікора і Е. Королишин по 2 дол.; Кучер (Мюзік Стор), Й. Лохановський, О. Штогрин, М. Сторожук, В. Погорецький, П. Хомин, П. Ешко, Д. Краснюжон, Й. Шихалюк, И. Гладій, Марія Газель, П. Бунька і п. Сікорський по 1 дол. — Разом $59.50.

ЗА ЗЛУКУ ТОВАРИСТВ:

Д-р Г. Г. Скергар.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Коляда на край.

Дня 11-го січня Комітет Допомоги Рідному Краєви скликав річні збори всіх урядників ріжних організацій, щоби зреорганізувати Комітет на 1931 рік. На зборах були репрезентанти-урядники від Української Православної Парохії: М. Скибінський, Кость Корницький і Пилип Стойко; від Тов. Запорожської Січи: М. Бардачевський, Іл. Околіта й Петро Сталений; від Тов. ім. Івана Франка: Ів. Позначський і Гр. Кичак; від Тов. Українських Сестриць: Катерина Лаба, Татяна Гук 'і Наталія Камфоник; від Відділу 12-го О. Д. В. У.: М. Чагарин, Мартин Проборівський і Олекса Косюк, як рівнож і Комітет з 1930 року: Мих. Чагарин, Гринько Кичак, Антоніна Шарavара і Мих. Скибінський.

Збори видилили зпоміж себе екзекутиву, котра буде становити Комітет на 1931 рік. Екзекутива складається з таких членів: М. Бардачевський, предсідатель; Гринько Кичак, заступник; Татіянна Гук, касієрка; М. Скибінський, секретар фінансовий; О. Косюк, секретар рекордовий.

Ухвалено пити дня 17 і 18 січня по коляді на Рідний Край.

Колядувати ходили: М. Яцишин, Н. Вецал, К. Сулима, П. Гук, Я. Процишин, І. Околіта, О. Косюк, П. Зарівний, М. Чагарин, П. Сталений, Г. Кичак, М. Проборівський, Д. Бойко і І. Позначський.

Жертвували слідуючі: о. В. Касків 3 дол.; по 2 дол.: А. Борис і В. Кушнір; по 1 дол.: Д. Пижинський, П. Липська, В. Кучерявка, О. Косюк, Л. Бобрачок, Ф. Ціркa, Д. Реміник, Н. Сулима, І. Рапко, Н. Глядик, И. Ходоровський, Н. Вецель, А. Дзяман, І. Кушнір, І. Гуцал, П. Клекот, П. Зарівний, І. Бень, С. Гарматюк, І. Околіта, М. Кінаш, М. Пророчок, П. Шевчук, М. Чагарин, Н. Герман, І. Рудик, М. Бардачевський, В. Бурак, П. Лановий, П. Сталений, Д. Гембаровський, Г. Кичак, М. Скибінський, Я. Шаравара, В. Патрило, М. Скорий, В. Бабій, О. Чубай, Ю. Самборський, М. Підгородецький, П. Коцюба, А. Борозна (молодша), О. Червінський, І. Тепер, А. Чарний, А. Сирота і М. Червінський; по 50 ц.: М. Кузів, И. Галойчка, В. Барилюк, І. Гульовач, П. Ракко, И. Градюк, М. Гніт, П. Гаврада, А. Зарічняк, Д. Гафійчук, И. Дзяман, О. Колієник, А. Королишин, В. Козак, М. Яцишин, М. Коперюк, И. Змора, П. Реміник, П. Гук, І. Паньків, Л. Гончарик, К. Сулима, Я. Процишин, Т. Горбайчук, Н. Черкас, І. Гливка, И. Гричук, І. Городиський, В. Пасічняк, Д. Лукиник, Г. Гайковий, С. Мостецький, М. Гаврилюк, А. Боровна, А. Мацилюк, М. Камфоник, І. Коцюба, Т. Лаба, Д. Нитка, И. Кава, Д. Пігун, В. Липський, І. Назарик, Д. Бойко, М. Проборівський, О. Заходяк, С. Звірський, І. Повианський, М. Бойко, Н. Федишин, А. Галас, Г. Голик, А. Звірська, І. Косик, М. Житарюк, А. Басан, Г. Вітушинський, К. Курницький, П. Стойко, В. Чарний і Д. Зеленецький; по 25 ц.: І. Туз, Ф. Гнецко, М. Сербай, П. Кичак, І. Сарахман, И. Бойко, А. Гурцяк, П. Сорокатий, А. Харук, В. Пророчок, Д. Добривода, О. Кравець і П. Зарічняк; А. Виспянський 10 ц.

Дня 8 лютого скликано другі наради, на котрих перебрано касу від Комітету з 1930 року, в котрій було $43.06. З коляди прийшло $87.85. Разом $130.91. З того вислано до краю через Обєднання $100, а то $50 на Рідну Школу, а $50 на боєву акцію. В касі осталося $30.91.

За КОМІТЕТ:

Олекса Косюк, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На „Народний Дім" в Підкамени, пов. Броди.

Зі звіту з діяльности Комітету Будови „Народного Дому" в Підкамени, пов. Броди, оголошеного в „Свободі" дня 3. травня 1929 р., зісталося 76 цнт. Баль, улаштований в Ню Йорку 27. жовтня, приніс $33.36. Баль, улаштований в Ню Йорку 26. січня 1930 р., $82. Третий баль, улаштований в Йонкерс 9. лютого 1930 р., $100. Разом зібрано $216.12. З тої суми вислано на будову $160. Пересилка і розходи, получені з улаштованням балів, $35.50. Поістало $20.62. Голова Комітету Будови „Народнього Дому" в Підкамени, П. Пасічник, будучи в 1929 р. в Галичині, жертвував $72. На лісту в січни 1931 р. жертвували слідуючі особи: Ів. Римець з Йонкер $5; по $3: Ів. Саластин, А. Барщевський; по $2: о. А. Іваницин, А. Федунець, Т. Сахман; по $1: П. Стасюк, п. Скубова, п. Яремова, В. Лазурко, Д. Борак, В. Фурик, М. Марусевич, І. Дячун, П. Осадчук, С. Лукіянський, Мих. Никифорчин, Ів. Турaі, о. Павлик, Т. Дорош, Ів. Пяшовецький, В. Камінський; по 50 цнт.: П. Мандюк, Н. Якимів, О. Віщук, А. Олексів, Е. Низам, М. Боднар, Н. Н., Андрейко, В. Куяловський, Добрянський, Ставчак, Білецький, Д. Баляс; по 25 цнт.: П. Чайка, Соболь, В. Спібайло, І. Заблоцький і п. Хома 35 ц. Зібрано $40.85. Збіркою займались п. Ольга Пасічник і О. Бутинський. Зібрані гроші $40.85 і позіставші в касі $20.62 вислано на будову дому в Підкамени з потрученням коштів пересилки $1.47. Всіх грошей вислано є $792.

А. Пасічник, голова Комітету;
107 St. Marks Place,
New York, N. Y.

ЛЕЙТРОБ, ПА.

Коляда на Рідний Край.

Зложили коляду на визвольну боротьбу: А. Медвідь 2 дол.; на медично допомоговий фонд: Д. Миканік 1 дол. 50 цнт.; І. Фецак і А. Медвідь по 1 дол.; о. М. Яцкевич, А. Скубяк, М. Миканік і А. Рилик по 50 цнт.; С. Іваницький і С. Коваль по 25 цнт.; з парафіяльної каси 4 дол.

Разом вислано до краю через Обєднання 12 дол.

А. Скубяк, касієр.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Коляда на Рідну Школу.

Як що року, так і сього року в нашій місцевости колядовано на Рідну Школу. Колядували: Т. Сюрко, Ю. Грицей, Д. Митолінський, І. Бабак, В. Михалюк, Ст. Цюпка, Й. Базарніцький І. Голубець.

Коляду зложили слідуючі: по $2: М. Мельничук, і К. Гнип; по 1 дол.: Ю. Грицей, Д. Митолінський, І. Бабак, Т. Сюрко, П. Копіцький, Т. Вітковський, В. Поцілуйко, П. Чучман, С. Рекуник, Д. Бодак, Ст. Коніцький, В. Трофим, Гр. Медвідь, В. Чучман, В. Папура, Ю. Варшона, Й. Базарніцький, Укр.-Амер. Гор. Клюб, С. Колодейчук, П. Лемішка, Ю. Михайловський, І. Бленківський, Ст. Комарянський, В. Ференц, О. Калитин, І. Дух; по 50 ц.: Зюбровський, І. Макаровський, Т. Пушкар, А. Гарбозінський, М. Коропіта, Гр. Ференц, А. Барановський, М. Кухарук, Й. Юркевич, М. Івацишин, І. Михальчишин, Т. Шижик, Д. Підліський, Ст. Цюпка, В. Перець, Стефанія Комарянська, Н. Вільчинський, Г. Голубець, В. Михалюк; по 25 ц.: П. Кожух, Я. Варшона, І. Малюкович; 2 д. 50 ц. Шайковський. Разом $42.75.

На потерпівших від ляцьких погромів М. Ковальчук 2 дол.

На вічу, на котрім був гість з краю п. О. Грибівський, зібрано $30.16. — Разом зібрано $74.91.

Гроші відіслано до краю через Обєднання.

Т. Сюрко.

КОГУС, Н. Й.

На народні потреби.

На „Просвіту" у Львові зложили: Бр. св. Петра і Павла $5; І. Столяр $2; Н. Заболоцький $2; М. Мазурик $2; І. Зазуляк $2; Гр. Касіян Содомора зложив $5 і призначив на Рідну Школу $2, а по $1 на потерпівших від пацифікації, Дім інвалідів і на допомогу інвалідам.

Разом зібрано $18, які вислано до „Обєднання".

Д. Зальопаний.

ПОДЯКИ

Я, нижче підписаний, складаю сердечну подяку Головному Урядови У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі 50 дол. Я дуже тішуся, що не виступив з Укр. Нар. Союза, як інші виступали, а тепер вони дуже жалують.

Андрій Габор,
член від. 2 Укр. Нар. Союза, Кармел, Па.

Я, нижче підписаний, член 286 від. У. Н. Союза дякую сердечно урядникам У. Н. Союза за уділення мені $50 запомоги з запомогового фонду.

Антін Світлик,
Джерзи Сіти, Н. Дж.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Відділ 204 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 2-го квітня с. р., в год. 8.30 ввечір, в льокалі У. Н. Р. Клюбу, 46 St. Mark's Pl. На тих зборах мають явитися всі члени та вирівнати залеглі й біжучі вкладки. — М. Бливнак, секр.

На вагонах залізниці Київ—Харків є вибиті букви: КХЖД.

— Що означають ті букви? — питається подорожній жидка. — А щож би, каже той, — кождому холера, жидам деньги. — Е то не так! — відзивається другий подорожній, а ось що: Кому холера, жидам дві!

—o—

Де в короля руки.

Французький король Людвик XIV. на ловах ніколи не носив зарукавка, як це було тоді в моді.

— Як це йому не зимно, таж він може відморозити руки! — пожалів його мужик, коли побачив раз короля зимою в лісі з голими руками.

— Не журися, друже! Його руки все тепліші ніж наші. Його руки все в наших кишенях!

ПОВОРОТ ТАРЗАНА.

(41)

Коли на дворі добре стемніло, жрекиня Ла прийшла до Тарзана з водою й стравою. Тарзан уже був навіть стратив надію, що вона прийде до нього й думав, що вона можливо впала жертвою розгніваних її поклонників, за те, що Тарзан утік, або здурила його й тримає, щоб таки принести в жертву сонцю. Вона не принесла з собою світла й Тарзан, обшукуючи стіни, наблизився до неї, коли пізнав її голос.

„Вони дуже роздратовані й здивовані", говорила вона. „Ще не було в нас випадку, щоб людина втікла, коли вже лежала на жертвенному столі. Вони обнишпорили всі закутинки храму й міста, але до цієї кімнати смерти боялися заглянути. Лише цей страх уратував тебе від смерти. Питьдесять найбистріших воїнів пішли на місто шукати тебе. Ходім звідси. Я покажу тобі вихід з нашого міста".

Тарзан мовчки пішов за нею, тримаючись в темноті її руки. Вона повела його коридором ще нижче й ввела в помешкання, яке було положене саме під вівтарем каплиці. Вони до цієї кімнати йшли яких десять хвилин у темноті. Тарзан чув, коли вона відмикала двері ключем. „Ти тут будеш безпечним до слідуючої ночі. Потім я пособлю тобі вибратися далі", сказала Ла. Тарзан чув, як вона замкнула за собою двері.

В темноті Тарзан нічого не міг бачити. Він почав у пітьмі обшукувати руками стіни. Нарешті йому здавалося, що один камінь у стіні поруршився. Він ще раз натис на нього. Камінь похитнувся, а разом з тим Тарзан почув, що через щілину пробивається до нього свіже повітря. Натиснувши сильніше, він вивалив камінь зі стіни й на своє здивовання побачив слабенький промінь світла, що пробивався в далечині вузької галерії, яка стелилася перед ним.

—o—